

## **Projekt podstawy programowej dla liceum ogólnokształcącego i technikum**

### **HISTORIA**

Intencją przedmiotu historia jest pogłębienie wiedzy uczniów o kluczowych wydarzeniach historycznych, niezbędnej do zrozumienia współczesnych zjawisk politycznych, społecznych, gospodarczych i kulturowych. Przedmiot służy również kształtowaniu postaw patriotycznych i obywatelskich oraz umacnianiu poczucia przynależności do wspólnot: lokalnej, regionalnej, narodowej, państwowej oraz europejskiej.

Podstawa programowa kładzie nacisk na kształcenie myślenia historycznego, zwłaszcza krytyczną analizę źródeł oraz tworzenie narracji. W realizacji tak sformułowanych wymagań ogólnych szczególną rolę powinny pełnić źródła i mapy historyczne, a także doświadczenia edukacyjne realizowane w każdym roku nauki.

W roku bazowym realizowane są wymagania szczegółowe z działów I–VI oraz jedno doświadczenie edukacyjne. Realizacja tych działów stanowi wprowadzenie do dalszej edukacji historycznej i skupia się na istocie historii jako nauki i jej społecznym wymiarze oraz dziedzictwie starożytności. W ostatnim roku kształcenia wskazane jest, by uczniowie realizowali wymagania dotyczące okresu po II wojnie światowej.

W zakresie rozszerzonym przedmiot przygotowuje uczniów do pogłębionego rozumienia procesów dziejowych oraz tworzenia wieloaspektowej narracji historycznej.

### **ZAKRES PODSTAWOWY**

#### **Cele kształcenia – wymagania ogólne**

1. Doskonalenie rozumienia wydarzeń i procesów politycznych, społecznych, gospodarczych i kulturowych w przeszłości oraz dostrzeganie wpływu tych procesów na współczesność przez poszerzenie wiedzy o ważnych wydarzeniach z dziejów narodu i państwa polskiego oraz z historii powszechnej.

2. Rozwijanie myślenia historycznego, zwłaszcza porządkowania wydarzeń w czasie i przestrzeni, umiejętności selekcji i hierarchizacji oraz krytycznej analizy i interpretacji informacji pozyskanych z różnych źródeł wiedzy.
3. Rozwijanie umiejętności dostrzegania zmienności i dynamiki wydarzeń w dziejach, związków przyczynowo-skutkowych oraz ciągłości procesów historycznych i zależności między różnymi dziedzinami życia społecznego.
4. Rozwijanie umiejętności rozpoznawania i oceny przydatności źródeł historycznych do wyjaśniania problemów historycznych oraz odróżniania faktów od opinii, interpretacji i manipulacji.
5. Rozwijanie umiejętności tworzenia narracji historycznej uwzględniającej różne aspekty procesu historycznego oraz różne perspektywy badawcze.
6. Rozwijanie zainteresowania historią jako dziedziną wiedzy służącą samorealizacji oraz rozumieniu współczesnego świata i własnego otoczenia.
7. Rozwijanie i umacnianie poczucia tożsamości i przynależności do wspólnot, w tym narodowej, państwowej i europejskiej.

## **Treści nauczania – wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności**

Rok bazowy – wskazane treści do realizacji w roku bazowym zostały odpowiednio oznakowane.

### **I. Refleksja nad historią jako nauką – rok bazowy**

Uczeń:

- 1) podejmuje dyskusję o znaczeniu wiedzy historycznej dla jednostek i społeczności, charakteryzując główne nurty badawcze historii i stosując pojęcia: prehistoria, historia, historiografia;
- 2) na podstawie przykładów zaczerpniętych ze współczesnej historiografii przedstawia periodyzację dziejów Polski i powszechnych, wskazując przyczyny ustalania różnych cezur czasowych.

## **II. Warsztat pracy badacza dziejów – rok bazowy**

Uczeń:

- 1) wyjaśnia pojęcie źródła historycznego i jego rolę w pracy badacza, rozróżniając rodzaje źródeł historycznych;
- 2) opisuje rolę nauk pomocniczych historii oraz archiwów, bibliotek, muzeów i zasobów internetowych w pracy historyków.

## **III. Historia w praktyce – rok bazowy**

Uczeń:

- 1) identyfikuje i interpretuje przejawy obecności historii w kulturze i w przestrzeni publicznej, w tym miejsca pamięci, murale, nazwy ulic, obchody rocznicowe, pomniki;
- 2) ocenia znaczenie wiedzy historycznej dla budowania patriotyzmu i poczucia przynależności do wspólnot oraz przeciwdziałania dezinformacji, zniesławieniu i wykluczeniu;
- 3) wykorzystując źródła do dziejów XIX–XXI w., dokonuje ich krytycznej analizy, odróżniając fakty, komentarze i oceny oraz, wykorzystując stanowiska historiografii, podejmuje dyskusję o odmiennych interpretacjach procesów i wydarzeń historycznych;
- 4) wyszukuje i przedstawia źródła do historii swojego regionu lub miejscowości.

## **IV. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu – rok bazowy**

Uczeń:

- 1) wyjaśnia przyczyny rewolucji neolitycznej i jej znaczenie dla powstania pierwszych cywilizacji;
- 2) wykorzystując źródła i mapy, lokalizuje w czasie oraz omawia warunki naturalne i osiągnięcia wybranych cywilizacji wielkich rzek.

## **V. Starożytna Grecja – rok bazowy**

Uczeń:

- 1) wykorzystując mapy, analizuje wpływ warunków naturalnych Grecji na funkcjonowanie społeczeństwa oraz zasięg cywilizacji greckiej, uwzględniając kolonizację grecką i imperium Aleksandra Wielkiego;
- 2) wykorzystując źródła, porównuje formy ustrojowe Aten i Sparty, uwzględniając funkcjonowanie społeczeństwa i pozycję obywatela w państwie;
- 3) wykorzystując źródła, charakteryzuje osiągnięcia kulturowe cywilizacji greckiej i ich wpływ na współczesną kulturę Europy.

## **VI. Starożytny Rzym – rok bazowy**

Uczeń:

- 1) wykorzystując mapy, analizuje rozwój terytorialny Rzymu, główne kierunki ekspansji rzymskiej i zasięg imperium rzymskiego w IV w.;
- 2) charakteryzuje zmiany społeczne i ustrojowe w okresie republiki i cesarstwa, uwzględniając rolę Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta;
- 3) wykorzystując źródła i mapy, wyjaśnia przyczyny i skutki upadku cesarstwa zachodniorzymskiego;
- 4) wyjaśnia zasady religii chrześcijańskiej i wykazuje jej związek z judaizmem oraz, wykorzystując źródła i mapy, analizuje przyczyny rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa w starożytności;
- 5) wykorzystując źródła, charakteryzuje osiągnięcia cywilizacji starożytnego Rzymu oraz ich wpływ na współczesną Europę.

## **VII. Bizancjum i świat arabski**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, przedstawia najważniejsze osiągnięcia kultury bizantyjskiej, uwzględniając rolę religii;

- 2) wyjaśnia genezę i zasady islamu oraz charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji islamskiej w zakresie architektury, sztuki i nauki.

## **VIII. Europa w średniowieczu**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i mapy, analizuje zasięg terytorialny i organizację państwa Franków i cesarstwa Ottonów oraz porównuje ideę cesarstwa karolińskiego z ideą cesarstwa Ottonów;
- 2) wykorzystując mapy, omawia proces powstania Czech, Węgier i Rusi, uwzględniając rolę chrystianizacji;
- 3) wykorzystując źródła i mapę, wyjaśnia przyczyny wypraw krzyżowych i ich następstwa;
- 4) wykorzystując źródła, omawia przemiany społeczno-gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu, w tym następstwa epidemii dżumy.

## **IX. Polska wczesnopiastowska i dzielnicowa**

Uczeń:

- 1) wyjaśnia okoliczności powstania państwa pierwszych Piastów, uwzględniając rolę Mieszka I i Bolesława Chrobrego oraz, wykorzystując mapy, przedstawia zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w.;
- 2) wykorzystując źródła i mapę, analizuje przyczyny i skutki rozbitcia dzielnicowego oraz omawia próby zjednoczenia kraju na przełomie XIII i XIV w., uwzględniając rolę władców i Kościoła.

## **X. Polska w XIV i XV w.**

Uczeń:

- 1) omawia związki Polski z Węgrami i Litwą oraz, wykorzystując mapy, analizuje zmiany terytorialne państwa polskiego w późnym średniowieczu;

- 2) wykorzystując źródła i mapy, omawia stosunki polsko-krzyżackie, uwzględniając aspekty polityczne, gospodarcze i kulturowe;
- 3) charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając rozwój przywilejów szlacheckich i powstanie sejmiku walnego.

## **XI. Kultura średniowiecznej Europy**

Uczeń:

- 1) wyjaśnia zjawisko uniwersalizmu kultury średniowiecza oraz, wykorzystując źródła, omawia dorobek kultury średniowiecza w zakresie piśmiennictwa, prawa, filozofii, architektury i sztuki, z uwzględnieniem ziem polskich, w tym własnego lub wybranego regionu.

## **XII. Europa i świat w XVI i XVII w.**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i mapy, przedstawia uwarunkowania wielkich odkryć geograficznych oraz ich wpływ na społeczeństwo, gospodarkę, kulturę Europy i obszarów pozaeuropejskich;
- 2) wyjaśnia genezę i założenia głównych kierunków reformacji oraz omawia reakcje Kościoła katolickiego na reformację i, wykorzystując mapy, omawia podział wyznaniowy Europy w XVI w.;
- 3) wyjaśnia istotę monarchii absolutnej na przykładzie Francji i monarchii parlamentarnej na przykładzie Anglii;
- 4) charakteryzuje zmiany w kulturze europejskiej w okresie renesansu i baroku oraz, wykorzystując źródła, rozpoznaje wybrane dzieła twórców renesansu i baroku oraz osiągnięcia nauki.

## **XIII. Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie w XVI w. oraz Rzeczpospolita Obojga Narodów do końca XVII w.**

Uczeń:

- 1) opisuje ustrój państwa polsko-litewskiego w XVI w. oraz ocenia demokrację szlachecką w XVI w.;
- 2) wykorzystując źródła i mapy, wyjaśnia znaczenie unii lubelskiej dla Korony i Litwy oraz charakteryzuje ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- 3) wykorzystując źródła i mapy, analizuje strukturę narodowościową i wyznaniową Rzeczypospolitej Obojga Narodów, uwzględniając własny lub wybrany region oraz wyjaśnia specyfikę gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w XVI w.;
- 4) wykorzystując mapy, wyjaśnia przyczyny zmian politycznych, społecznych i gospodarczych w Rzeczypospolitej w XVII w., uwzględniając wpływ konfliktów z Rosją, Szwecją, Turcją i Kozakami oraz zmian klimatu;
- 5) charakteryzuje kulturę polskiego renesansu i baroku, w tym specyfikę sarmatyzmu, uwzględniając jej wpływ na życie polityczne oraz identyfikuje dzieła twórców, w tym we własnym lub wybranym regionie.

#### **XIV. Świat i Europa w XVIII w.**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, omawia rewolucję agrarną i przemysłową oraz ocenia ich wpływ na gospodarkę, środowisko przyrodnicze i życie różnych grup społecznych w Europie Zachodniej;
- 2) wyjaśnia znaczenie reform modernizacyjnych w Austrii, Prusach i Rosji dla rozwoju tych państw i ich pozycji w Europie;
- 3) wykorzystując źródła, analizuje główne idee oświecenia, ocenia ich wpływ na genezę rewolucji amerykańskiej i francuskiej oraz identyfikuje je we współczesnym świecie;
- 4) porównuje przyczyny i charakter rewolucji amerykańskiej i francuskiej.

## **XV. Rzeczpospolita w XVIII w.**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i mapy, analizuje zmiany sytuacji wewnętrznej i położenia międzynarodowego Rzeczypospolitej w XVIII w., uwzględniając przejawy osłabienia suwerenności oraz próby naprawy Rzeczypospolitej;
- 2) wykorzystując mapy, analizuje uwarunkowania i zasięg terytorialny rozbiorów oraz przedstawia swoje stanowisko na temat przyczyn upadku Rzeczypospolitej;
- 3) charakteryzuje dokonania polskiego oświecenia w dziedzinie kultury i polityki, uwzględniając działalność Stanisława Augusta Poniatowskiego, rolę zakonów nauczających i Komisji Edukacji Narodowej.

## **XVI. Europa napoleońska**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i mapy, wyjaśnia przyczyny sukcesów i upadku Napoleona oraz omawia ich konsekwencje dla Europy;
- 2) wykorzystując źródła i mapy, omawia stosunek Napoleona Bonaparte do sprawy polskiej, uwzględniając znaczenie Legionów Polskich i Księstwa Warszawskiego.

## **XVII. Świat i Europa w latach 1815–1914**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i mapę, analizuje postanowienia kongresu wiedeńskiego oraz ocenia ich wpływ na losy ziem polskich i Europy w I połowie XIX w.;
- 2) wykorzystując źródła i mapy, porównuje okoliczności zjednoczenia Niemiec i Włoch oraz ocenia ich znaczenie dla zmiany układu sił politycznych w Europie w II połowie XIX w.;
- 3) wykorzystując źródła i mapy, wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji kolonialnej państw europejskich, uwzględniając losy rdzennej ludności w koloniach i problem niewolnictwa;

- 4) wykorzystując źródła, w tym statystyczne, charakteryzuje przemiany gospodarcze, społeczne i kulturowe w Europie w II połowie XIX w. i ocenia ich wpływ na życie różnych grup społecznych;
- 5) wyjaśnia założenia oraz rolę: liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu, komunizmu, chrześcijańskiej demokracji, nacjonalizmu oraz ruchu emancypacji kobiet (sufrażyzmu).

## **XVIII. Ziemie polskie w latach 1815–1914**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i mapy, analizuje sytuację polityczną, strukturę społeczną i zmiany gospodarcze w poszczególnych zaborach, uwzględniając własny lub wybrany region;
- 2) porównuje genezę, charakter i następstwa powstania listopadowego i styczniowego oraz, wykorzystując źródła, analizuje postawy jednostek i grup społecznych wobec walki powstańczej;
- 3) porównuje politykę zaborców wobec Polaków po powstaniu styczniowym oraz wyjaśnia znaczenie autonomii galicyjskiej dla rozwoju tożsamości narodowej;
- 4) wykorzystując źródła, charakteryzuje różne postawy społeczeństwa polskiego wobec zaborców, uwzględniając rewolucję lat 1905–1907;
- 5) wykorzystując źródła, porównuje programy ruchu ludowego, narodowego i socjalistycznego;
- 6) charakteryzuje dorobek kultury i nauki polskiej w dobie romantyzmu i pozytywizmu oraz ocenia znaczenie kultury dla rozwoju tożsamości narodowej.

## **XIX. Świat i Europa podczas I wojny światowej**

Uczeń:

- 1) wyjaśnia genezę wybuchu I wojny światowej oraz porównuje charakter walk i sytuację ludności na terenach objętych działaniami wojennymi, w tym we własnym lub wybranym regionie;

- 2) wyjaśnia przyczyny i znaczenie rewolucji rosyjskich w 1917 r.;
- 3) wykorzystując źródła, analizuje przykłady zaangażowania Polaków w odzyskanie niepodległego państwa w trakcie I wojny światowej oraz ocenia stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej.

## **XX. Świat i Europa w okresie międzywojennym**

Uczeń:

- 1) charakteryzuje polityczne, społeczne i gospodarcze następstwa I wojny światowej, uwzględniając własny lub wybrany region, oraz wykorzystując mapy, analizuje zmiany terytorialne w Europie po zakończeniu I wojny światowej;
- 2) charakteryzuje przemiany gospodarcze, społeczne i kulturowe w dwudziestoleciu z uwzględnieniem następstw wielkiego kryzysu gospodarczego;
- 3) omawia kształtowanie się ustroju totalitarnego w faszystowskich Włoszech i nazistowskich Niemczech;
- 4) omawia kształtowanie się ustroju państwa radzieckiego i wzrost jego znaczenia na arenie międzynarodowej;
- 5) charakteryzuje sytuację międzynarodową w Europie w latach 30. XX w., uwzględniając ekspansję terytorialną państw totalitarnych oraz przyczyny wybuchu II wojny światowej.

## **XXI. II Rzeczpospolita**

Uczeń:

- 1) wykorzystując mapy, omawia proces kształtowania granic II Rzeczypospolitej ze szczególnym uwzględnieniem powstań śląskich, powstania wielkopolskiego i wojny polsko-bolszewickiej oraz ocenia znaczenie działań militarnych i dyplomatycznych dla tego procesu;
- 2) wykorzystując źródła, omawia ewolucję ustroju politycznego II Rzeczypospolitej oraz ocenia znaczenie przewrotu majowego;

- 3) wykorzystując źródła, w tym statystyczne, ocenia dorobek gospodarczy II Rzeczypospolitej, uwzględniając osiągnięcia modernizacyjne i wpływ wielkiego kryzysu gospodarczego;
- 4) wykorzystując mapę i źródła, charakteryzuje problemy społeczne II Rzeczypospolitej, w tym politykę narodowościową państwa oraz warunki życia różnych grup społecznych z uwzględnieniem własnej lub wybranej miejscowości;
- 5) omawia wybrane osiągnięcia w kulturze, nauce i sporcie;
- 6) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej.

## **XXII. Świat i Europa podczas II wojny światowej**

Uczeń:

- 1) wykorzystując mapę, charakteryzuje kampanię polską, uwzględniając działania we własnym lub wybranym regionie;
- 2) wykorzystując mapy, analizuje przełomowe wydarzenia militarne oraz uzasadnia ich wpływ na losy wojny;
- 3) porównuje ruch oporu w wybranych państwach europejskich oraz omawia represje okupantów wobec jego członków i ludności cywilnej;
- 4) charakteryzuje cele i działania Wielkiej Koalicji, uwzględniając znaczenie postanowień konferencji w Teheranie, Jaltie i Poczdamie dla kształtowania się powojennego porządku świata;
- 5) przedstawia genezę i skutki Holokaustu oraz opisuje przykłady oporu ludności żydowskiej, w tym powstanie w getcie warszawskim.

## **XXIII. Losy społeczeństwa i ziem polskich podczas okupacji**

Uczeń:

- 1) porównuje cele i metody polityki okupantów na ziemiach Rzeczypospolitej, uwzględniając własny lub wybrany region, oraz wymienia i charakteryzuje przykłady

zbrodni niemieckich i sowieckich – zarówno tych o wymiarze ogólnokrajowym (np. zbrodnia katyńska, Auschwitz), jak i regionalnym;

- 2) wykorzystując źródła, analizuje postawy społeczeństwa polskiego wobec okupantów oraz ocenia znaczenie polskiego państwa podziemnego;
- 3) wyjaśnia genezę i skutki powstania warszawskiego oraz ocenia jego znaczenie, uwzględniając opinie historyków;
- 4) charakteryzuje stosunki narodowościowe na ziemiach polskich podczas II wojny światowej, uwzględniając politykę okupantów oraz wyjaśnia przyczyny konfliktów ludności polskiej z mniejszościami narodowymi, w tym ludobójstwa na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej;
- 5) ocenia działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na emigracji, uwzględniając kontekst międzynarodowy, w tym konsekwencje decyzji Wielkiej Trójki w sprawie polskiej;
- 6) wykorzystując mapę, analizuje udział polskich żołnierzy w działaniach wojennych podczas II wojny światowej.

## **XXIV. Świat i Europa w okresie zimnej wojny i odprężenia**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i mapy, analizuje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe skutki II wojny światowej oraz ocenia politykę aliantów wobec pokonanych Niemiec;
- 2) charakteryzuje etapy zimnej wojny i rozpoznaje jej przejawy, uwzględniając rolę NATO i Układu Warszawskiego;
- 3) wyjaśnia genezę i proces integracji Europy Zachodniej i ocenia znaczenie tego procesu;
- 4) przedstawia procesy sowyetyzacji państw Europy Środkowo-Wschodniej, zmiany w Związku Sowieckim i państwach bloku wschodniego po śmierci Stalina oraz, wykorzystując źródła, porównuje realia życia społecznego w państwach bloku wschodniego i w Europie Zachodniej.

## **XXV. Polska w latach 1944–1956**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i mapy, analizuje polityczno-społeczne i gospodarcze skutki zmiany granic, w tym zasięg i znaczenie powojennych migracji ludności z uwzględnieniem własnego regionu;
- 2) omawia etapy przejmowania władzy przez komunistów w Polsce w latach 1944–1948 oraz postawy społeczeństwa wobec władzy komunistycznej;
- 3) omawia proces stalinizacji i destalinizacji, uwzględniając zmiany społeczno-gospodarcze i kulturowe, relacje państwo – Kościół katolicki, genezę i następstwa Poznańskiego Czerwca oraz wydarzeń październikowych 1956 r.

## **XXVI. Polska w latach 1957–1981**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, charakteryzuje sytuację polityczną w okresie rządów Władysława Gomułki, w tym relacje państwo – Kościół oraz znaczenie wydarzeń 1966 r. i 1968 r.;
- 2) omawia sytuację polityczną w okresie rządów Edwarda Gierka oraz, wykorzystując źródła, porównuje warunki życia codziennego społeczeństwa w latach 60. i 70. XX w., uwzględniając własny region;
- 3) porównuje genezę i konsekwencje kryzysów społeczno-gospodarczych w latach 1970–1980, uwzględniając działalność opozycyjną oraz powstanie Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”;
- 4) omawia genezę i skutki społeczne, gospodarcze i polityczne stanu wojennego oraz, wykorzystując źródła, analizuje postawy Polaków wobec władz w okresie stanu wojennego, uwzględniając własny region.

## **XXVII. Polska i Europa – upadek systemu komunistycznego**

Uczeń:

- 1) ocenia znaczenie porozumień Okrągłego Stołu oraz proces transformacji ustrojowej i gospodarczej, uwzględniając własny region;

- 2) wyjaśnia genezę i znaczenie Jesieni Narodów, uwzględniając wpływ wydarzeń w Polsce na rozpad systemu jałtańskiego.

## **XXVIII. Świat i Europa od końca XX w. do początku XXI w.**

Uczeń:

- 1) wykorzystując mapę, przedstawia proces integracji europejskiej po 1989 r. oraz wyjaśnia znaczenie traktatów integracyjnych;
- 2) omawia najważniejsze zagrożenia dla współczesnego świata, uwzględniając przejawy wzrostu globalnego znaczenia Chin w XXI w., agresywną politykę Rosji pod rządami Władimira Putina oraz terroryzm, zmiany klimatyczne i zagrożenia ekologiczne;
- 3) wyjaśnia znaczenie najważniejszych przemian naukowo-technicznych, uwzględniając rozwój środków komunikacji społecznej, oraz ocenia ich znaczenie;
- 4) omawia wybrane przemiany społeczne i kulturowe po II wojnie światowej, uwzględniając dokonania Polaków w kraju i za granicą w zakresie kultury, nauki, sportu.

## **XXIX. III Rzeczpospolita**

Uczeń:

- 1) omawia przemiany ustrojowe, gospodarcze i społeczne po 1989 r.;
- 2) ocenia polską politykę zagraniczną, uwzględniając przystąpienie Polski do NATO i do Unii Europejskiej.

## **Wymagania szczegółowe dotyczące doświadczeń edukacyjnych**

W ramach zajęć z historii uczeń zdobywa doświadczenia edukacyjne, które przez swój praktyczny charakter wspierają wykorzystanie wiedzy przedmiotowej. Doświadczenia edukacyjne wzmacniają kompetencje fundamentalne i przekrojowe oraz rozwijają sprawczość ucznia.

W roku bazowym każdy uczeń bierze udział w co najmniej jednym doświadczeniu edukacyjnym. Uczeń:

1. wykorzystując samodzielnie pozyskane źródła, przedstawia w formie ustalonej z nauczycielem swego przodka lub samodzielnie wybraną postać ważną dla historii własnego regionu;
2. projektuje w formie cyfrowej lub analogowej autorską trasę zwiedzania lub przewodnik po obiekcie lub obiektach historycznych w kraju, we własnym regionie lub miejscowości, a następnie prezentuje projekt w formie ustalonej z nauczycielem;
3. w grupie projektuje program wycieczki historycznej oraz realizuje ją w formie wirtualnej lub rzeczywistej i ocenia rezultaty w formie ustalonej z nauczycielem;
4. w grupie, korzystając z ogólnodostępnych zasobów cyfrowych lub bibliotecznych, projektuje wycieczkę szlakiem zabytków cywilizacji starożytnego Wschodu, Grecji lub Rzymu i prezentuje wyniki w formie ustalonej z nauczycielem.

W klasach II–IV lub II–V liceum ogólnokształcącego lub technikum każdy uczeń bierze udział w co najmniej trzech doświadczeniach edukacyjnych, w tym co najmniej w jednym grupowym.

Doświadczenia edukacyjne indywidualne. Uczeń:

1. planuje i przeprowadza wywiad ze świadkiem historii na ustalony z nauczycielem temat, dokumentuje wywiad i prezentuje go w formie ustalonej z nauczycielem;
2. w oparciu o ustalony z nauczycielem zestaw materiałów przeprowadza studium przypadku wybranej postaci historycznej oraz formułuje i uzasadnia ocenę jej postaw;
3. poszukuje informacji dotyczących wybranej postaci historycznej, porównuje jej losy z losami innych przedstawicieli tego samego pokolenia i zestawia z procesami historycznymi oraz przedstawia wynik w formie ustalonej z nauczycielem.

Doświadczenia edukacyjne grupowe. Uczeń w grupie:

1. planuje i organizuje obchody wybranej rocznicy lub święta państwowego, angażując społeczność szkolną lub lokalną oraz dostosowując formę przekazu do wybranej grupy odbiorców;

2. realizuje wystawę historyczną na wybrany temat z historii najnowszej lub tworzy projekt wystawy dotyczącej zagadnienia z innej epoki lub okresu, prezentuje wyniki w formie ustalonej z nauczycielem oraz ocenia rezultaty przedsięwzięcia;
3. wyszukuje źródła i tworzy tekst kultury (np. film, komiks, podcast) poświęcony samodzielnie wybranemu wydarzeniu lub postaci historycznej, a następnie prezentuje go w formie ustalonej z nauczycielem;
4. identyfikuje zaniedbany zabytek w okolicy lub regionie, redaguje i, w porozumieniu z nauczycielem, wysyła petycję do właściwego urzędu, organizacji pozarządowej lub mediów bądź projektuje kampanię informacyjną służącą jego ochronie;
5. opracowuje scenariusz gry historycznej, uczestniczy w niej i ocenia zdobyte doświadczenia.

## **ZAKRES ROZSZERZONY**

### **Cele kształcenia – wymagania ogólne (zakres rozszerzony)**

1. Doskonalenie umiejętności rozumienia procesów dziejowych oraz wzajemnych wpływów politycznych, społeczno-gospodarczych i kulturowych przez pogłębianie, systematyzowanie i synchronizowanie wiedzy z dziejów narodu i państwa polskiego oraz z historii powszechnej.
2. Doskonalenie umiejętności tworzenia narracji historycznej w ujęciu porównawczym, problemowym i przekrojowym.
3. Pogłębianie umiejętności dostrzegania mnogości perspektyw badawczych oraz różnych interpretacji historii i ich przyczyn.
4. Doskonalenie umiejętności samodzielnego analizowania i interpretowania poglądów, wydarzeń i procesów historycznych na podstawie wiedzy i umiejętności historycznych.

## **Treści nauczania – wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności (zakres rozszerzony)**

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego oraz poszerza wiedzę i umiejętności w zakresie rozszerzonym.

### **I. Starożytność**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, porównuje formy ustrojowe i struktury społeczne w cywilizacjach Bliskiego i Dalekiego Wschodu;
- 2) porównuje formy ustrojowe państw starożytnych i ich struktury społeczne, uwzględniając rolę niewolnictwa;
- 3) wykorzystując mapy, analizuje formy ekspansji w świecie greckim i rzymskim oraz ocenia ich konsekwencje;
- 4) wykorzystując oceny historyków, przedstawia przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego.

### **II. Bizancjum i świat arabski**

Uczeń:

- 1) wykorzystując mapy, omawia zasięgi oraz wzajemne wpływy cywilizacji łacińskiej, bizantyjskiej i islamskiej.

### **III. Europa wczesnego i pełnego średniowiecza**

Uczeń:

- 1) wykorzystując mapę, omawia rolę chrystianizacji w procesie kształtowania się państw powstałych na gruzach cesarstwa zachodniorzymskiego;
- 2) wykorzystując mapę, charakteryzuje wpływ cywilizacji łacińskiej i bizantyjskiej oraz rolę Normanów na kształtowanie się pierwszych państw w Europie Północnej i Środkowo-Wschodniej w IX–X w.;

- 3) ocenia znaczenie ruchu krucjatowego i rekonkwisty oraz charakteryzuje genezę i znaczenie zakonów rycerskich;
- 4) wyjaśnia ideowe i polityczne przyczyny rywalizacji papieżstwa z cesarstwem o zwierzchnictwo nad średniowieczną Europą;
- 5) wykorzystując źródła, omawia przyczyny i przejawy ożywienia gospodarczego w Europie w XI–XIII w., w tym rozwój i rolę miast oraz wpływ zmian klimatycznych na gospodarkę i społeczeństwo.

#### **IV. Polska wczesnopiastowska i dzielnicowa**

Uczeń:

- 1) charakteryzuje organizację państwa piastowskiego, uwzględniając tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym w XI–XII w.;
- 2) wykorzystując źródła, charakteryzuje przemiany gospodarcze i społeczne na ziemiach polskich, w tym procesy kolonizacyjne, oraz ocenia skutki tych przemian z uwzględnieniem własnego lub wybranego regionu;
- 3) wykorzystując mapy, charakteryzuje konflikty wewnętrzne oraz zagrożenia zewnętrzne w okresie rozbitcia dzielnicowego;
- 4) wykorzystując opinie historyków, dokonuje bilansu panowania dynastii Piastów w X–XIII w.

#### **V. Europa w późnym średniowieczu**

Uczeń:

- 1) wykorzystując mapy, wyjaśnia znaczenie upadku cesarstwa bizantyjskiego i ekspansji tureckiej w Europie;
- 2) charakteryzuje wybrane kryzysy polityczne, religijne i społeczne późnego średniowiecza.

#### **VI. Polska w XIV i XV w.**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, porównuje proces kształtowania się monarchii stanowej w Polsce i w państwach Europy Zachodniej;
- 2) wykorzystując źródła i opinie historyków, wyjaśnia przyczyny i skutki unii personalnych Polski z Węgarami i Litwą w XIV–XV w. oraz ocenia ich znaczenie z perspektywy tych państw;
- 3) wykorzystując opinie historyków, dokonuje bilansu panowania ostatnich Piastów w XIV w. i Jagiellonów w XIV–XV w.

## **VII. Kultura średniowiecznej Europy**

Uczeń:

- 1) ocenia znaczenie reform Karola Wielkiego oraz renesansu karolińskiego dla rozwoju kultury europejskiej;
- 2) ocenia rolę Kościoła katolickiego, uwzględniając jego wpływ na edukację, kulturę i naukę, w tym rolę uniwersytetów.

## **VIII. Europa i świat w XVI i XVII w.**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i mapę, przedstawia osiągnięcia cywilizacji prekolumbijskich oraz podejmuje dyskusję o przyczynach ich upadku;
- 2) charakteryzuje różnice między luteranizmem, kalwinizmem, anglikanizmem a Kościołem katolickim oraz wpływ reformacji i kontrreformacji na politykę, społeczeństwo i kulturę Europy w XVI w.;
- 3) wykorzystując mapę i źródła, charakteryzuje ewolucję układu sił w Europie w XVI i XVII w., uwzględniając politykę dynastyczną Habsburgów i Jagiellonów, wojnę trzydziestoletnią, ekspansję turecką i rolę Wielkiego Księstwa Moskiewskiego oraz zmiany klimatyczne.

## **IX. Korona Królestwa Polskiego i Wielkie Księstwo Litewskie w XVI w. oraz Rzeczpospolita Obojga Narodów do końca XVII w.**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, analizuje polską specyfikę rozwiązań ustrojowych, życia gospodarczego i strukturę społeczną na tle europejskim w XVI i XVII w.;
- 2) wykorzystując mapę, analizuje strukturę wyznaniową w XVI w. z uwzględnieniem unii brzeskiej i wyjaśnia prawne, kulturowe i polityczne podstawy tolerancji religijnej;
- 3) wykorzystując mapy, analizuje przyczyny i następstwa wojen z państwami sąsiednimi i Kozakami oraz ocenia rolę przełomowych bitew;
- 4) wykorzystując opinie historyków, dokonuje bilansu panowania ostatnich Jagiellonów i władców elekcyjnych do końca XVII w.

## **X. Świat i Europa w XVIII w.**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, wyjaśnia polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe uwarunkowania kształtowania się idei oświeceniowych;
- 2) wykorzystując źródła i mapy, przedstawia i ocenia skutki kolonializmu dla Europy i świata, uwzględniając rosyjski imperializm;
- 3) ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej i francuskiej, uwzględniając perspektywę polityczną, społeczno-gospodarczą i kulturową.

## **XI. Rzeczpospolita w XVIII w.**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, uzasadnia stanowisko na temat prób naprawy Rzeczypospolitej w XVIII w. oraz skuteczności podejmowanych działań;
- 2) charakteryzuje specyfikę polskiego oświecenia na tle europejskim;
- 3) wykorzystując opinie historyków, podejmuje dyskusję na temat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, przyczyn rozbiorów i upadku Rzeczypospolitej.

## **XII. Europa napoleońska**

Uczeń:

- 1) charakteryzuje system napoleoński w Europie oraz, wykorzystując oceny historyków, podejmuje dyskusję na temat „białej” i „czarnej” legendy Napoleona.

## **XIII. Świat i Europa w latach 1815–1914**

Uczeń:

- 1) podejmuje dyskusję na temat funkcjonowania systemu wiedeńskiego oraz ocenia znaczenie Świętego Przymierza;
- 2) ocenia znaczenie ruchów rewolucyjnych i powstań dla rozwoju idei narodowych, niepodległościowych i demokratycznych w Europie;
- 3) wykorzystując źródła i mapy, przedstawia proces uprzemysłowienia państw europejskich i Stanów Zjednoczonych oraz ocenia społeczne, gospodarcze, kulturowe i ekologiczne konsekwencje rewolucji przemysłowej.

## **XIV. Ziemie polskie w latach 1815–1914**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, podejmuje dyskusję na temat szans zrywów niepodległościowych oraz charakteryzuje ich wpływ na sytuację polityczną, społeczną i kulturę na ziemiach polskich i na emigracji;
- 2) wyjaśnia przyczyny odmiennego tempa i kierunków rozwoju gospodarczego ziem polskich, w tym przebieg procesów uwłaszczeniowych i urbanizacyjnych, uwzględniając własny lub wybrany region.

## **XV. Świat i Europa podczas I wojny światowej**

Uczeń:

- 1) wykorzystując mapy, charakteryzuje podział polityczny świata u schyłku XIX w. i na początku XX w. oraz główne konflikty poprzedzające wybuch I wojny światowej;

- 2) wykorzystując źródła i opinie historyków, opisuje sytuację żołnierzy i ludności cywilnej, uwzględniając losy mieszkańców własnej lub wybranej miejscowości, oraz porównuje pamięć o niej w Europie Zachodniej i w Polsce.

## **XVI. Świat i Europa w okresie międzywojennym**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i mapy, omawia ustalenia konferencji pokojowej w Paryżu oraz ocenia system wersalsko-waszyngtoński, uwzględniając Ligę Narodów;
- 2) wykorzystując opinie historyków, wyjaśnia przyczyny kryzysu demokracji w Europie i wskazuje jego przejawy oraz porównuje system totalitarny i autorytarny, uwzględniając płaszczyznę polityczną, społeczną, gospodarczą i kulturową.

## **XVII. II Rzeczpospolita**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i mapy, ocenia znaczenie powstań wielkopolskiego i śląskich oraz walki o granicę wschodnią, w tym bitwy warszawskiej;
- 2) charakteryzuje problemy odrodzonego państwa ze szczególnym uwzględnieniem procesów integracyjnych oraz stosunków międzynarodowych;
- 3) wykorzystując źródła i opinie historyków, podejmuje dyskusję na temat postaci, które odegrały znaczącą rolę w odrodzeniu i odbudowie państwa polskiego;
- 4) wykorzystując źródła i opinie historyków, porównuje życie polityczne w kraju przed i po zamachu majowym;
- 5) wykorzystując źródła, przedstawia udział społeczeństwa w życiu publicznym, w tym aktywność kobiet oraz wpływ upowszechnienia oświaty na kształtowanie postaw obywatelskich;
- 6) wykorzystując opinie historyków, ocenia politykę zagraniczną II Rzeczypospolitej.

## **XVIII. Świat i Europa podczas II wojny światowej**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła i opinie historyków, podejmuje dyskusję na temat klęski kampanii polskiej i wyjaśnia jej znaczenie w pamięci narodowej;
- 2) wykorzystując źródła i opinie historyków, charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego i społeczeństw okupowanej Europy wobec Zagłady;
- 3) podejmuje dyskusję na temat przyczyn klęski państw Osi oraz przyczyn zwycięstwa aliantów, uwzględniając aspekty demograficzne, ekonomiczne, militarne i polityczne;
- 4) wykorzystując opinie historyków, ocenia rezultaty II wojny światowej dla światowego układu sił, uwzględniając powstanie Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz sytuację w Europie, Polsce, w tym w swoim lub wybranym regionie.

## **XIX. Losy społeczeństwa i ziem polskich podczas okupacji**

Uczeń:

- 1) charakteryzuje polityczne i militarne działania przeciw okupantom oraz ich miejsce we współczesnej pamięci historycznej;
- 2) analizując opinie historyków, ocenia działalność rządu emigracyjnego oraz decyzje polityczne i wojskowe generałów: Władysława Andersa, Tadeusza Bora-Komorowskiego, Leopolda Niedźwiadka-Okulickiego i Stefana Grot-Roweckiego;
- 3) wyjaśnia okoliczności kształtowania się zależnego od Związku Sowieckiego ośrodka władzy.

## **XX. Świat i Europa w okresie zimnej wojny i odprężenia**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, podejmuje dyskusję na temat odpowiedzialności za zbrodnie wojenne, przebieg i rezultaty denazyfikacji oraz wpływ doświadczeń wojennych, w tym Holokaustu, na kształtowanie się nowoczesnej koncepcji praw człowieka;
- 2) wyjaśnia podłoże kulturowo-religijne i geopolityczne powstania państwa Izrael, uwzględniając perspektywę żydowską (syjonistyczną) i arabską (palestyńską) oraz znaczenie konfliktów izraelsko-arabskich;

- 3) wyjaśnia przyczyny i znaczenie przełomowych konfliktów zimnej wojny, uwzględniając wojny w Korei, Wietnamie, Afganistanie i kryzys kubański;
- 4) wykorzystując mapy, przedstawia rezultaty procesów dekolonizacyjnych na świecie oraz ocenia rolę mocarstw, ONZ i Organizacji Jedności Afrykańskiej w tych procesach;
- 5) charakteryzuje proces destalinizacji w Związku Sowieckim i krajach bloku wschodniego, uwzględniając wystąpienia w NRD w 1953 r., powstanie węgierskie i Praską Wiosnę.

## **XXI. Polska w latach 1944–1956**

Uczeń:

- 1) ocenia wpływ II wojny światowej na położenie międzynarodowe i sytuację wewnętrzną Polski oraz charakteryzuje proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce w latach 1944–1948;
- 2) charakteryzuje zmiany ustrojowe, społeczne, gospodarcze i kulturowe w okresie stalinowskim, w tym metody indoktrynacji i propagandy;
- 3) wykorzystując źródła, formułuje i uzasadnia ocenę znaczenia Października 1956 r., uwzględniając postawy społeczeństwa wobec wydarzeń poznańskich i węgierskich.

## **XXII. Polska w latach 1957–1981**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, charakteryzuje relacje państwo – Kościół katolicki i ocenia znaczenie Kościoła w życiu społecznym;
- 2) wykorzystując opinie historyków, ocenia przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze w latach 1957–1981.

## **XXIII. Polska i Europa – upadek systemu komunistycznego**

Uczeń:

- 1) wykorzystując źródła, charakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w Polsce w latach 1981–1989;

- 2) wykorzystując źródła i mapy, charakteryzuje politykę wewnętrzną i zagraniczną Michaiła Gorbaczowa oraz ocenia jej wpływ na przemiany polityczne w krajach bloku wschodniego.

## **XXIV. Świat i Europa od końca XX w. do pierwszej ćwierci XXI w.**

Uczeń:

- 1) wyjaśnia proces przeobrażenia ładu światowego po zakończeniu zimnej wojny, uwzględniając rolę i znaczenie Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz Paktu Północnoatlantyckiego;
- 2) wykorzystując mapy, omawia wpływ współczesnych konfliktów na układ sił na świecie, uwzględniając konflikty w rejonie Zatoki Perskiej, atak na World Trade Center, wojnę z terroryzmem;
- 3) charakteryzuje przemiany religijności w społeczeństwach współczesnych, uwzględniając rolę Kościoła katolickiego, w tym Soboru Watykańskiego II i pontyfikatu Jana Pawła II oraz oddziaływania islamu;
- 4) charakteryzuje skutki intensywnej industrializacji, urbanizacji i eksploatacji zasobów naturalnych na przestrzeni XIX–XXI w.

## **XXV. III Rzeczpospolita**

Uczeń:

- 1) formułuje i uzasadnia ocenę konsekwencji przemian społecznych i gospodarczych w Polsce po 1989 r., analizując ich wpływ na rozwój państwa, poziom życia obywateli i funkcjonowanie różnych grup społecznych;
- 2) charakteryzuje polską politykę zagraniczną, w tym uwarunkowania relacji Polski z państwami sąsiadującymi.

## **Wymagania szczegółowe dotyczące doświadczeń edukacyjnych (zakres rozszerzony)**

W ramach zajęć z historii uczeń zdobywa doświadczenia edukacyjne, które przez swój praktyczny charakter wspierają wykorzystanie wiedzy przedmiotowej. Doświadczenia

edukacyjne wzmacniają kompetencje fundamentalne i przekrojowe oraz rozwijają sprawczość ucznia. Uczeń bierze udział w co najmniej dwóch doświadczeniach edukacyjnych, w tym jednym grupowym.

Doświadczenia edukacyjne indywidualne. Uczeń:

1. przygotowuje omówienie wybranej publikacji historycznej: naukowej lub popularnonaukowej, wraz z przeglądem dorobku jej autora i uzasadnia swój wybór;
2. planuje i przeprowadza wywiad ze świadkiem historii, dokonuje krytycznej weryfikacji uzyskanych relacji na podstawie dostępnych źródeł pisanych i wybranej literatury przedmiotu, a wyniki opracowuje i prezentuje w formie ustalonej z nauczycielem;
3. na podstawie zasobów archiwów cyfrowych przygotowuje opis wybranego wydarzenia lub postaci, uzasadnia wybór i prezentuje rezultaty w formie ustalonej z nauczycielem.

Doświadczenia edukacyjne grupowe. Uczeń w grupie:

1. przeprowadza debatę dotyczącą istotnego sporu politycznego, społecznego, ekonomicznego lub kulturowego (V–XXI w.), a następnie analizuje jej przebieg;
2. w formie ustalonej z nauczycielem przygotowuje projekt kampanii służącej budowaniu pozytywnego wizerunku Polski za granicą na podstawie wybranych wydarzeń lub postaci historycznych;
3. identyfikuje przykłady dezinformacji dotyczące historii (np. fałszywe informacje), tworzy tekst kultury (np. podcast, film lub słuchowisko) demaskujący te przekazy i prezentuje go w formie ustalonej z nauczycielem;
4. analizuje wybrany tekst kultury (np. film fabularny, komiks), oceniając wiarygodność informacji i zgodność faktografii z realiami epoki oraz przedstawia wnioski w formie ustalonej z nauczycielem.

## **Warunki i sposób realizacji**

Podstawa programowa dla zakresu podstawowego liczy dwadzieścia dziewięć działów, które obejmują kluczowe wydarzenia z dziejów ojczystych z uwzględnieniem historii regionalnej i lokalnej oraz historii powszechnej. Wymagania zostały ułożone w porządku

chronologiczno-problemowym. W zakresie rozszerzonym uczeń realizuje wymagania z zakresu podstawowego oraz takie, które pogłębiają jego wiedzę i umiejętności historyczne – zawierają się one w dwudziestu pięciu działach. Zaproponowany układ treści nauczania stwarza możliwość pogłębienia i usystematyzowania w stosunku do szkoły podstawowej znajomości dziejów ojczystych oraz osadzenia ich w szerszym kontekście historii powszechnej. Wymagania dla zakresu rozszerzonego są zintegrowane z wymaganiami dla zakresu podstawowego i powinny być realizowane w sposób spójny.

Zgodnie z celami ogólnymi nauczania historii w liceum ogólnokształcącym i technikum poznanie przeszłości ma służyć lepszemu rozumieniu współczesności oraz rozwijaniu i umacnianiu poczucia tożsamości i przynależności do wspólnot, w tym regionalnej, narodowej, państwowej, europejskiej, a także budowaniu wiedzy i doskonaleniu umiejętności przedmiotowych oraz kompetencji przekrojowych. Ponadto układ treści i wymagań przedmiotowych oraz dobrane przez nauczyciela metody nauczania i środki dydaktyczne powinny sprzyjać budowaniu naukowego obrazu przeszłości oraz budzeniu zainteresowania przedmiotem.

W celu umożliwienia uczniom osiągnięcia założonych wymagań nauczyciel może swobodnie dobierać treści szczegółowe, w tym z zakresu historii regionalnej i lokalnej, oraz uwzględniać możliwości edukacyjne i zainteresowania uczniów. Szczególny nacisk powinien być położony na wykorzystanie metod aktywizujących, zwłaszcza na samodzielną pracę uczniów z mapami historycznymi i różnymi rodzajami źródeł historycznych oraz podejmowanie przez nich dyskusji i argumentowanie. Katalog źródeł powinien być uzależniony od specyfiki danej epoki i respektować zasadę stopniowania trudności, dlatego oprócz tekstów źródłowych powinien obejmować zwłaszcza źródła ikonograficzne, statystyczne, współczesne teksty kultury, w tym filmy, gry i komiksy, oraz teksty historiograficzne. Realizacja tego założenia wymaga odpowiedniego wyposażenia pracowni historycznej w zbiory tekstów źródłowych, zestawy map i atlasów oraz cyfrowe narzędzia dydaktyczne. Ważnym uzupełnieniem metod stosowanych w klasie lekcyjnej powinny być wycieczki szkolne, zwłaszcza do muzeów historycznych i miejsc pamięci. Szczególny nacisk należy położyć na wycieczki umożliwiające uczniom poznanie zabytków architektury, miejsc pamięci oraz zasobów instytucji zajmujących się historią w danym regionie, takich jak muzea i archiwa. Poszerzanie znajomości historii lokalnej

i regionalnej stanowi bowiem ważne narzędzie budowania zainteresowania przeszłością oraz rozwijania i wzmacniania więzi uczniów z najbliższym otoczeniem.

Wymagania dla zakresu rozszerzonego mają służyć pogłębieniu i poszerzeniu wiedzy o przeszłości, doskonaleniu umiejętności historycznych, zwłaszcza krytycznej analizy i interpretacji oraz umiejętności tworzenia wieloaspektowej narracji. Są one niezbędne do przystąpienia do egzaminu maturalnego z przedmiotu i uzyskania satysfakcjonującego wyniku.

Realizacja doświadczeń edukacyjnych ma służyć doskonaleniu umiejętności przedmiotowych oraz wzmocnieniu sprawczości uczniów. Wskazane jest zatem stworzenie uczniom warunków, aby doświadczenia edukacyjne stanowiły integralną część procesu dydaktycznego, a uczniowie w trakcie ich realizacji doświadczali indywidualnie lub grupowo procesu dochodzenia do wiedzy historycznej na podstawie źródeł historycznych oraz mieli okazję do zaprezentowania i przedyskutowania wyników na forum klasy.